

Data: 24.11.2022

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

BŁĄD W WYSTAWIENIU DOKUMENTU AKCJI NIE OBCIĄŻA AKCJONARIUSZA

Wystawienie nieważnego dokumentu akcji jest czynnością obciążającą spółkę i nie powinno ograniczać praw akcjonariusza do zbycia akcji do czasu wydania prawidłowo sporządzonego dokumentu akcji, niezależnie od możliwości żądania przez akcjonariusza wydania nowego dokumentu na podstawie art. 357 § 1 kodeksu spółek handlowych.

Tak uznał Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z 9 maja 2022 roku I ACa 835/21. Wyrok zapadł w procesie, w którym powód A domagał się zobowiązania pozwanych B i C do złożenia powodowi oświadczenia woli, mocą którego B i C kupują od A określony pakiet akcji imiennych spółki Y.

Spór ten powstał w następującym stanie faktycznym: spółka akcyjna Y, której prezesem był C podjęła uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego poprzez emisję akcji imiennych. Spółka złożyła powodowi ofertę objęcia akcji imiennych za daną cenę emisyjną zaś powód 22 czerwca 2015 roku złożył w odpowiedzi skuteczne oświadczenie w sprawie przyjęcia oferty. Tego samego dnia powód zawarł z pozwanymi umowę opcji sprzedaży o europejskim stylu wykonania.

BRAK PODPISU ZARZĄDU

W międzyczasie spółka Y poinformowała powoda, że wystawiła odcinki zbiorowe akcji, a przysługujący powodowi pakiet został zdeponowany w depozycie prowadzonym przez upoważniony podmiot. Jak się później okazało w toku postępowania dowodowego odcinki zbiorowe akcji nie zostały opatrzone podpisem zarządu spółki i tym samym nie zawierały elementów koniecznych akcji.

Następnie w 2017 r. powód złożył pozwanym oświadczenie o zamiarze skorzystania z opcji sprzedaży wskazując, że wykonanie opcji nastąpi poprzez zawarcie umowy sprzedaży określonej ilości akcji.

NIEWAŻNY DOKUMENT

Pozwani jednak odmówili kupna akcji od powoda. Wywodzili oni że odcinki zbiorowe akcji wystawione powodowi nie zawierały podpisu C jako prezesa zarządu spółki Y. Wobec tego argumentowali m.in. że art. 328 § 2 KSH wymagał, by dokument akcji był opatrzony podpisem zarządu. W myśl art. 328 § 4 KSH w powołanym wyżej brzmieniu, naruszenie tego przepisu skutkowało nieważnością dokumentu akcji. Skoro zatem dokument akcyjny, którym dysponuje powód jest nieważny, to A nie ma statusu akcjonariusza, a co za tym idzie w ogóle nie ma prawa rozporządzać tymi akcjami i ich sprzedawać.

Zarówno sąd okręgowy jak i apelacyjny nie uwzględniły stanowiska pozwanych i objęły ochroną roszczenie powoda o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli.

POJĘCIE AKCJI...

Zdaniem sądu apelacyjnego z zestawienia treści oferty objęcia akcji zwykłych z 17 czerwca 2015 roku oraz umowy objęcia akcji z 22 czerwca 2015 roku wynika, że powód nabył na podstawie tych czynności akcje imienne wyemitowane przez Y. Fakt że spółka wydała powodowi nieważny odcinek zbiorowy akcji, nie pozbawia powoda automatycznie statusu akcjonariusza tejże spółki i nie stanowi podstawy do uznania, że nie nabył on akcji objętych umową z 22 czerwca 2015 roku.

Sąd wywodził że przez pojęcie akcji rozumie się zarówno część (ułamek) kapitału zakładowego spółki, prawa podmiotowe akcjonariusza, jak również sam dokument będący papierem wartościowym inkorporującym te prawa, sporządzonym w odpowiedniej formie (art. 328 § 1 KSH), opiewającym na prawa inne niż wierzytelności. Specyfika akcji traktowanych jako prawa podmiotowe akcjonariuszy polega na tym, że istnieją one niezależnie od wydania dokumentu akcji. Prawa akcyjne o treści określonej w statucie spółki powstają albo z chwilą rejestracji spółki, albo z chwilą zarejestrowania podwyższenia jej kapitału zakładowego. Akcja jest deklaratoryjnym papierem wartościowym, a wobec tego sam dokument nie prowadzi do nawiązania stosunku korporacyjnego, gdyż nie kreuje uprawnień, lecz je jedynie odzwierciedla.

...I ROZPORZĄDZANIA NIĄ

Wobec tego okoliczność, iż przy zawieraniu umowy opcji sprzedaży oraz umowy objęcia akcji nie wręczono fizycznie powodowi akcji w formie dokumentów inkorporujących prawa udziałowe w spółce Y nie oznacza, że nabycie tych praw przez powoda nie doszło do skutku. Sąd wyjaśnił, że przez rozporządzenie akcją należy rozumieć czynność prawną, której celem i bezpośrednim skutkiem jest m.in. przeniesienie prawa podmiotowego, którego treścią może być również wiązka uprawnień korporacyjnych inkorporowanych w dokumencie akcji imiennej. Na gruncie art. 339 KSH przeniesienie takie nie wymaga wręczenia dokumentu akcji, jak było to wymagane przez dawny art. 350 kodeksu handlowego., dlatego nie ma charakteru czynności prawnej realnej. Aby czynność taka doszła do skutku konieczne jest przeniesienie posiadania akcji w jednym ze znanych prawu polskiemu sposobów przeniesienia posiadania (art. 348-351 kodeksu cywilnego), które obejmują także inne sposoby poza prostym wręczeniem. Celem tej regulacji jest umożliwienie obrotu akcjami imiennymi znajdującymi się w posiadaniu zależnym lub dzierżeniu osoby trzeciej (np. spółki), bez konieczności wręczania nabywcy dokumentu akcji. Takie rozwiązanie legislacyjne ułatwia obrót prawami udziałowymi z akcji imiennych, znajdujących się w posiadaniu innych podmiotów niż sam akcjonariusz, które to podmioty przechowują często dokumenty akcji za zgodą akcjonariuszy.

SPEŁNIONE OBA WARUNKI

Sąd ustalił, że dokumenty akcyjne inkorporujące nabywane przez powoda prawa udziałowe miały być zdeponowane dla powoda, o czym ten został przez spółkę poinformowany. Należy więc uznać, że powód przejął nad akcjami władztwo jako posiadacz, a jego kontrahenci z umów sprzedaży i objęcia akcji z 22 czerwca 2015 roku zobowiązali się ten stan rzeczy respektować. To zaś, że akcje faktycznie nie zostały zdeponowane we wskazanym domu maklerskim zgodnie z dyspozycją powoda świadczy jedynie o nieuczciwym postępowaniu spółki. Nie świadczy jednak o nieuzyskaniu przez powoda posiadania akcji.

Zdaniem sądu niewątpliwe było, że zostały spełnione oba warunki - oświadczenie woli i przeniesienie posiadania, niezbędne do skutecznego nabycia akcji przez powoda. Skoro powód skutecznie nabył prawa udziałowe w spółce, które wyłącznie z winy spółki nie zostały potwierdzone w wystawionych przez nią ważnych dokumentach odcinków zbiorowych akcji, mających znaczenie deklaratoryjne wobec istnienia tych praw, mógł on nabytymi przez siebie prawami dalej rozporządzać, przenosząc je na inne podmioty na drodze wykonania umowy opcji sprzedaży akcji.

ZDANIEM AUTORA

Od 1 marca 2021 roku wszystkie akcje spółek niepublicznych podlegają obligatoryjnej dematerializacji i powinny figurować albo w ramach rejestru akcjonariuszy albo w ramach

depozytu papierów wartościowych. Nie mają już one formy dokumentów. Spośród wielu wątków poruszonych w uzasadnieniu omawianego wyroku warto zwrócić uwagę, że mimo zmiany przepisów kodeksu spółek handlowych w zakresie dematerializacji akcji, która weszła w życie 1 marca 2021 roku nadal pozostawałyby aktualne rozważania sądu w zakresie skuteczności nabycia akcji przez powoda. Od 1 marca 2021 roku przepisy KSH nie określają formy czynności prawnej zbycia akcji spółki niepublicznej, zaś cytowany wyżej art. 339 KSH został uchylony. Konsekwencją tego jest swobodny wybór formy zbycia akcji pozostawiony stronom czynności prawnej. Może to być zatem dowolna forma w tym forma pisemna, elektroniczna, dokumentowa, a nawet ustna. W praktyce jednak, z uwagi na wymóg przedłożenia podmiotowi prowadzącemu rejestr akcjonariuszy dokumentów uzasadniających dokonanie wpisu wynikający z art. 3284 § 4 KSH, umowa przeniesienia akcji wymagać będzie przynajmniej formy pisemnej lub formy dokumentowej. Ponadto począwszy od 1 marca 2021 roku przepis art. 3289 § 1 KSH przewiduje, że momentem, w którym dochodzi do nabycia akcji jest moment dokonania w rejestrze akcjonariuszy wpisu wskazującego nabywcę, liczbę oraz rodzaj, serie i numery albo odrębne oznaczenia nabytych akcji. Przepis przewiduje zatem wprost charakter konstytutywny wpisu.

Zgodnie jednak z art. 3289 § 2 KSH przepisu § 1 nie stosuje się w przypadku objęcia akcji. Wobec powyższego, skoro art. 3289 § 2 KSH wyklucza konstytutywny charakter wpisu przewidziany w art. 3289 § 1 KSH to należy uznać, że w przypadku objęcia akcji wpis w rejestrze ma charakter deklaratoryjny. Tym samym, tak jak poprzednio, już samo objęcie akcji spowoduje, że obejmujący stanie się ich posiadaczem i właścicielem. Oczywiście pamiętać przy tym należy, że objęcie akcji nastąpi z mocy prawa, ale nie wcześniej niż z chwilą wpisu podwyższenia kapitału zakładowego w rejestrze (art. 430 § 1 KSH). W tym zakresie logiczne jest zastrzeżenie przewidziane w art. 3289 § 3 KSH, że w przypadku objęcia akcji wpis do rejestru akcjonariuszy może nastąpić po wpisie do rejestru podwyższenia kapitału zakładowego oraz współgra z zakazem rozporządzenia udziałem albo akcją przed zarejestrowaniem podwyższenia kapitału zakładowego przewidzianym w art. 16 KSH.

Michał Zakrzewski, radca prawny w [poznańskim biurze Rödl & Partner](#)